

PRILOG

UGLJENARENJE - PROIZVODNJA UGLJENA IZ DRVA U GORSKOM KOTARU

Život u Gorskom kotaru, najšumovitijem dijelu naše domovine, oduvijek je težak, kako u ekonomskom tako i u egzistencijalnom smislu. Tijekom povijesti, ali i danas najveći dio stanovništva svoju je egzistenciju osiguravao radeći poslove u šumi ili vezane uz šumu. Uz sječu i izradu drvnih proizvoda, jedan od poslova koji im je osiguravao stalne prihode, posebice tijekom povijesti, bilo je ugljenarenje. To je proizvodnja ugljena od bjelogoričnih vrsta drva. Time se goransko stanovništvo počelo baviti već u 16. stoljeću, a intenzivnije u prvoj polovini 17. stoljeća. Tada se u dolini rijeke Kupe i čabarskom kraju otvaraju prve željezarske manufakture.

Za izradu drvenog ugljena najviše su se koristila stabla bukve. Najkvalitetniji ugljen dobivao se od crnog graba. Malo manje kaloričan bio je ugljen dobiven iz cera, lijeske, javora i brijesta. Ugljen se koristio u domaćinstvima i privatnim kovačnicama. Izvezio se i izvan naše zemlje, poglavito u Italiju.

Ugljenari, ljudi koji su se bavili tom proizvodnjom, radili su u grupama od desetak ljudi. Za njegovu izradu birala su se stabla lošije kvalitete. Tijekom zime vozili su ih iz šume sanjkama, a ljeti sami nosili na leđima. I dok su imućniji obavljali sve radove sami, od kupnje drva do prodaje ugljena, siromašniji su radili za troškove šumske takse i »marendu«. Trgovcima su prodavali ugljen po sklopljenoj nagodbi.

Radovi na izradi ugljena počinjali su uglavnom u svibnju i trajali do kraja rujna. U kišnim je mjesecima proizvodnja bila mnogo kraća.

Ugljeništa (mjesto izrade ugljena) su se nalazila u blizini mjesta sječe i vlaka jer se tako ugljen lakše transportirao do odredišta.

Ugljenik (kopa) se slagao u obliku paraboloida od ostataka grana i dijelova drveća promjera dva do tri centimetra, debljine šest do 15 centimetara te dužine od 1,20 do 1,30 metara. U sredini tako napravljene kope nalazio se kanal kroz koji bi se ubacivala vatra. Kopa se slagala tako da su se u sredinu stavljale tanje, a oko njih sve deblje cjepanice. Na vrh kope slagane su tanje oblice. Sve to bilo je pokriveno slojem stelje i lišća te slojem zemlje, debljine deset do 15 centimetara.

Na svakoj kopi bušili su se dimni otvori kako bi se vatra s dna kope lakše dizala prema vrhu. Na taj su se način sprečavale eksplozije u kopi. Sam proces pougljenjivanja drva u kopi trajao je po tri dana. Kopu se obilazilo i noću zbog eventualnih popravaka i pravilnog navođenja vatre. Ugljen se lopatama vadio iz kope i rastresao po ugljeništu da ne bi izbio požar. Kopa se zatrpavala zemljom.

Uglavnom su se koristila stara ugljeništa jer su troškovi dopreme drva, izrade i otpreme ugljena bili visoki.

Za izradu novih kopa trebalo je imati iskustva, vezano uz dubinu, sastav i vrstu tla, s obzirom na propusnost vode i zraka.

Treba napomenuti da su se, osim u Gorskom kotaru, ugljenarenjem bavili i u drugim krajevima naše zemlje: Slavoniji, Istri, Primorju, Podravini i sl.

Nažalost, to nekada tradicionalno zanimanje naših predaka gotovo iščezava. U Gorskom kotaru se proizvodnja ugljena na taj stari način može još vidjeti u nekim mjestima u okolici Vrbovskog.

Obnova tih tradicijskih običaja prezentira se obično i prigodom nekih izložbi ili manifestacija koje se održavaju u vezi s tradicijskim običajima toga kraja. No, najvažnije od svega jest da se ti stari zanati i običaji sačuvaju kako ne bi pali u zaborav.

Vesna Pleše

Ekonomaska i ekohistorija
Economic- and Ecohistory

Časopis za gospodarsku povijest i povijest okoliša

Journal for Economic and Environmental History

Volumen IV. / Broj 4
Zagreb - Samobor 2008.
ISSN 1845-5867
UDK 33 + 9 + 504.3

Nakladnici / Publishers:

Društvo za hrvatsku ekonomsku povijest i ekohistoriju
Society for Croatian Economic and Environmental History
Ivana Lučića 3, HR - 10000 Zagreb

Izdavačka kuća Meridijani
p.p. 132, 10430 Samobor
tel.: 01/33-62-367, faks: 01/33-60-321
e-mail: meridijani@meridijani.com
www.meridijani.com

Sunakladnici / Co-publishers:

Sekcija za gospodarsku povijest Hrvatskog nacionalnog odbora za povijesne znanosti Zagreb
(moderator: Hrvoje Petrić)

Međunarodni istraživački projekti: »Triplex Confinium - Hrvatska višegraničja u euromediterranskom kontekstu« (voditelj prof. dr. sc. Drago Roksandić) i Triplex Confinium - »Hrvatska riječna višegraničja« (voditeljica: doc. dr. Nataša Štefanec) Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (voditelj: prof. dr. sc. Drago Roksandić)

Urednici / Editors-in-chief:

Mira Kolar-Dimitrijević, Hrvoje Petrić

Uredništvo / Editorial Staff:

Dragutin Feletar, Željko Holjevac, Mira Kolar-Dimitrijević, Dubravka Mlinarić, Nenad Moačanin, Hrvoje Petrić, Drago Roksandić, Mirela Slukan Altić, Nataša Štefanec, Ivica Šute

Međunarodno uredničko vijeće / International Editorial Board:

Drago Roksandić - predsjednik (Zagreb, Hrvatska), Daniel Barić (Le Havre-Pariz, Francuska), Slaven Bertoša (Pula, Hrvatska), Zrinka Blažević (Zagreb, Hrvatska), Tatjana Buklijaš (Cambridge, UK), Boris Golec (Ljubljana, Slovenija), Hrvoje Gračanin (Zagreb, Hrvatska), Andrej Hozjan (Maribor, Slovenija), Halil İnalçik (Ankara, Turska), Egidio Ivetić (Padova, Italija), Aleksandar Jakir (Split, Hrvatska), Silvije Jerčinović (Križevci, Hrvatska), Karl Kaser (Graz, Austrija), Isao Koshimura (Tokio, Japan), Marino Manin (Zagreb, Hrvatska), Christof Mauch (München, Njemačka), Kristina Milković (Zagreb, Hrvatska), Ivan Mirnik (Zagreb, Hrvatska), Mirjana Morosini Dominick (Washington D.C., SAD), Géza Pálffy (Budimpešta, Mađarska), Daniel Patafta (Zagreb, Hrvatska), Lajos Rácz (Szeged, Mađarska), Gordan Ravančić (Zagreb, Hrvatska), Marko Šarić (Zagreb, Hrvatska), Nataša Štefanec (Zagreb, Hrvatska), Mladen Tomorad (Zagreb, Hrvatska), Jaroslav Vencalek (Ostrava, Češka), Milan Vrbanus (Slavonski Brod, Hrvatska), Zlata Živaković Kerže (Osijek, Hrvatska)

Grafički urednik / Graphic design:

Alojz Zaborac

Prijelom / Layout:

Meridijani, Hrvoje Herceg

Lektura / Language editing:

Aleksandra Slama

Za nakladnike / Journal directors:

Petra Somek, Hrvoje Petrić

ISSN:

1845-5867

Tisak / Print by:

Bogadigrafika, Koprivnica 2008.

Adresa uredništva / Mailing address:

Hrvoje Petrić (urednik)
Zavod za hrvatsku povijest, Filozofski fakultet
Ivana Lučića 3, HR-10000 Zagreb
e-mail: h.petric@inet.hr

Tiskano uz potporu Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa RH, Hrvatske gospodarske komore i Koprivničko-križevačke županije

---